

LA DOBLE LLIBERTAT DE LLEGIR I D'ESCRIURE
Isidor Cònsul

Henry James, T.S. Eliot, W.H. Auden i Doris Lessing, **Llegir i escriure**. Traducció i edició a cura de Jordi Larios. Empúries. Barcelona, 1996.

Al pròleg de la segona edició d'**El quadern daurat**, Doris Lessing explica que rebia molta correspondència d'estudiants interessats per la seva obra, sobretot dels Estats Units, i li acostumaven a demanar una llista d'articles **dels crítics que han escrit sobre vostè, de les autoritats**. La resposta de la novel·lista era sempre la mateixa i així de clara: **Benvolgut estudiant. Ets un foll (...) si has escollit la meva obra com a tema, i si efectivament has de fer una tesi -i pots ben creure que t'agraeixo molt que trobis útil el que jo he escrit- perquè no la llegeixes i decideixes què en penses, contrastant-ho amb la teva vida, amb la teva pròpia experiència? Deixa estar aquest catedràtic o l'altre.**

Amb el títol manllevat de W.H. Auden, **Llegir i escriure** és un volum preparat i traduït per Jordi Larios que presenta quatre papers de reflexió sobre la lectura i crítica dels escriptors Henry James, T.S. Eliot, W. H. Auden i Doris Lessing, que, sense necessitat de recórrer al tòpic, no necessiten la falca de cap presentació. Quatre noms entre els grans de la literatura en llengua anglesa des de finals del XIX ençà, i la mà de reis que formen afegeix una indiscutible autoritat moral a les reflexions sobre creació i crítica que el volum proposa. Tot i això, a **Llegir i escriure** té tanta importància el missatge mateix com la figura del missatger, sobretot perquè ha triat textos separats en el temps i els ha posat els uns al costat dels altres amb la intenció de bastir una proposta unitària d'especulació crítica.

MISSATGE I MISSATGER

El missatger és Jordi Larios que va publicar, anys enrere, un llibre de poemes absolutament madur, **Home sol** (1984), i compto que els que llavors vàrem tenir l'oportunitat de llegir-lo hauríem apostat sense embuts per un futur de continuïtat poètica que semblava consistent i que, per ara, malauradament no s'ha produït. La nota editorial de **Llegir i escriure** informa que fa de professor de literatura a la Universitat de Cardiff, al País de Gal·les, i em resulta fàcil imaginar que els quatre assaigs que ha triat i traduït se li

acomoden en la zona d'intersecció fecunda entre la creació i la necessitat reflexiva. Un cop llegits, a més, queda clar que la tria és selectiva i no gens innocent. Tots quatre textos tenen una orientació similar i, amb més o menys èmfasi, manifesten un rebuig evident contra una determinada manera d'entendre i practicar la crítica literària. L'elecció, avisa l'antòleg, es basa en un interès personal i en la pròpia perplexitat davant la profusió de metodologies i ismes crítics. Per això creu que pot resultar útil escoltar la veu dels escriptors, sobretot dels que, d'una manera més assídua, s'han dedicat a reflexionar sobre la literatura.

Són papers de denúncia de la crítica d'escola crítica, d'oposició als sistemes de lleis i especulacions apriorístiques que, en realitat, van a la contra de la pròpia literatura, de la lectura oberta, del lliure acarament al text un i la possibilitat d'entrar, sense falques ni caminadors previs, en les propostes d'un escriptor determinat. Des d'aquesta perspectiva, l'assaig esmentat de Doris Lessing és el més vibrant i es converteix en una canonada contra els estrats de la crítica universitària del món sencer. La novel·lista hi denuncia uns exercicis crítics més entestats en la paradoxa de fer crítica de la crítica que no pas encarar-se com a lectors amb l'obra original. Això fa, remata, que els estudiants de literatura passin passin més temps llegint crítica i crítica de la crítica que no pas **poesia, novel·la, biografies i narracions. A molta gent li sembla que aquesta situació no és trista ni ridícula, sinó molt normal...**

L'OFICI D'ESCRIURE I L'OPERACIÓ DE LLEGIR

L'art de la ficció, el primer text del volum, fou redactat per Henry James, el setembre de 1884, per comentar la publicació de la conferència que, amb el mateix títol, havia pronunciat l'historiador i novel·lista Walter Besant, l'abril d'aquell 1884. Era un moment en què es començaven a intuir les grans possibilitats de la novel·la com a obra d'art i Besant hi parlava de quina manera, des de la seva perspectiva, s'havia d'escriure i publicar la ficció per tal que esdevingués una bella art amb els mateixos honors que la música, la poesia o la pintura. Les postil·les d'Henry James remarquen una exigència de llibertat per a la novel·la, la raó d'ésser de la qual, apunta, és intentar la representació de la vida.

La tradició i el talent individual és un text d'Eliot, de 1919, on el poeta exposa la doble relació del poema amb l'obra i els poemes d'altres autors, i també amb la pròpia experiència poètica. Hi parla, doncs, segons que remarca Jordi Larios, del seu **concepte de la tradició, i la famosa teoria impersonal del poema**. Aquests dos primers papers i el de Doris Lessing són reflexions organitzades i orgàniques, ben al contrari de les notes i aforismes de **Llegir i escriure**, d'Auden, a qui la crítica sistemàtica li semblava **mancada de vida, fins i tot falsa**. Publicades el 1962, aquestes notes configuren un desplegament de pensaments breus, provocadors i, en general, carregats de sentit comú. Demostren, d'una banda, la finor i la subtileza crítiques d'Auden, i, de l'altra, esdevenen una defensa intel·ligent tant del lector com del creador.

Perquè d'això es tracta, en definitiva, d'argumentar la llibertat del lector i de no posar entrebancs aparentment científics i d'alta complexitat metodològica entre dues accions tan singulars i personals com són la doble llibertat en l'ofici d'escriure i en l'operació de llegir.

Isidor Cònsul